

Л.В. Вікторка (Мінск, Беларусь)

НАЦЫЯНАЛЬНА-КУЛЬТУРНЫ КАМΠΑЕНТ ІМЯ ЎЛАСНАГА АСАБОВАГА І ЯГО ЗАХАВАННЕ Ў ПЕРАКЛАДЗЕ

Ніводзін праявічны твор не абыходзіцца без уласных асабовых імёнаў. Яны называюць асобы і з'яўляюцца вельмі важнымі пры перакладзе твора.

Уласнае асабовае імя – асаблівая лексічная адзінка, носьбіт нацыянальнага каларыта. Сярод іншых словаў у тэксце асабовыя імёны вылучаюцца сваёй формай, дыстрыбуцыяй і значэннем.

Нацыянальны кампанент імя ўспрымаецца перш за ўсё ў моўным плане. Гаворачы, напрыклад, пра англійскія імёны, мы, маем на ўвазе іх формы, прынятыя ў англійскай мове, і суаднясенне іх з англамоўнымі асобамі.

Культурны кампанент асабовага імя назіраецца ў яго спалучэнні з іншымі словамі (тытуламі і да т.п.), у яго ўжыванні ва ўстойлівых спалучэннях і ў тым значэнні, якое імёны набываюць у дадзеным кантэксце.

Пры перадачы асабовых імёнаў на мову перакладу немагчыма захаваць усе яго якасці ў мове-крыніцы. Пры перадачы англійскіх імёнаў на беларускую мову немагчыма, напрыклад, захаваць графічную форму імя, так як гэтыя мовы выкарыстоўваюць розныя сістэмы літар. Гукавую форму магчыма перадаць толькі часткова, так як фанетычныя сістэмы англійскай і беларускай моў у значнай ступені адрозніваюцца адна ад адной. Але пры выкананні пэўных правілаў магчыма перадаць гукавую форму англійскіх імёнаў сродкамі беларускай мовы, так што яны будуць пазнання носьбітамі мовы-крыніцы і ўспрымацца носьбітамі мовы перакладу як англійскія імёны.

Што да перадачы дыстрыбуцыі і значэння, то ў гэтым выпадку задача перакладчыка нават больш складаная. У англійскай мове ўласныя асабовыя імёны могуць уваходзіць у склад устойлівых спалучэнняў і назваў. У гэтых выпадках пры перакладзе ўжываюцца розныя спосабы:

- **перадача** уласнага імя пры дапамозе агульнага імя (*the Georges* – грошы; ...*I'll raise Cain* – ...я раблюся падобным да звера);
- **практычная транскрыпцыя + каментар** (*Union Jack* – Юніён Джэкс (брытанскі дзяржаўны сцяг));
- **пераклад + практычная транскрыпцыя + каментар** (*Yellow Jack* – Жоўты Джэкс (ліхаманка), *Jolly Roger* – Вясёлы Роджэр (пірацкі сцяг з выяваю чалавечага чэрапа).

Імёны, якія з'яўляюцца агульнавядомымі для носьбітаў англійскай мовы, пры перадачы часта патрабуюць удакладнення. У такім выпадку ўжываецца **пашырэнне** (*Henry's bicycle* – веласіпед Генры Форда, *Jefferson Davis* – прэзідэнт Джэферсан Дэйвіс).

Перадача “празрыстых” імёнаў з'яўляецца яшчэ больш складанай і адказнай. Тут перакладчыку трэба не толькі перадаць лексічнае значэнне асабовага імя, але і захаваць каларыт самога твора. Для гэтага таксама ўжываюцца розныя спосабы:

- **пераклад** (*Miss Grace Poplar* – міс Грацыя Таполя);
- **калька** (*Bullroarer* – Бугай-Роў);
- **аналаг** (*Little Bill* – Ахвярны Піліпка);
- **практычная транскрыпцыя + калька** (*Mrs Kitty Dewey-Mosse* – місіс Кіты Расістая-Мох);
- **пераклад з нейтралізацыі** (*the Took-clan* – Хваты);
- **практычная транскрыпцыя + пераклад** (*Miss Gladys Beech* – міс Глэдыс Бук);
- **транслітарацыя + пераклад** (*Mrs Barbara Lovebirch* – місіс Барбара Мілабярэзка).

Нацыянальна-культурны кампанент уласнага асабовага імя – комплекснае паняцце, якое складаецца з формы, значэння і дыстрыбуцыі і захоўваецца ў мове перакладу пры дапамозе розных спосабаў перадачы. Выбар спосабу перадачы залежыць ад таго, што больш важна захаваць у дадзеным выпадку – форму, дыстрыбуцыю або лексічнае значэнне.